

ו. מבנה IX

(המבנה הגדול שמדרום למחסנים ; לוח א ; בתכנית הסקר ד — D)

(נחפר בפיקוחה של אסתר יובל)

בניין מלבני גדול זה, ששולטן כינה אותו בשם "הארמון הקטן", נמצא בין המחסנים ובין הארמון המערבי. בקווים כלליים מידותיו הן 27.5×37.5 מ'. עיקרו חצר גדולה, שמקיפות אותה שורות-חדרים מכל העברים: בצד מזרח — שורה אחת, ובשאר הצדדים — שתי שורות. אמנם לא נחפר הבניין בשעת הסקר של שנות 1955—1956, אולם בדין-וחשבון הסקר הוקדש לו מקום נרחב, הן משום אופיו וממדיו והן משום שבמרכזו החצר נראה מבנה בעל שני חדרים, שמאחוריו, בצד מערב, מעין פלאטפורמה. בדין-וחשבון הסקר הועלתה ההשערה, שבימי הורדוס שימש הבניין קסרקטין לחיל-המצב המלכותי, ולאחר-מכן — לחיל-המצב הרומי. כן הובעה שם ההשערה בדבר אופיים הפולחני והטכסי של המבנים שבמרכזו החצר בתקופה הרומית. לעת-עתה חפרנו רק חלק מן הבניין, היינו, את החצר המרכזית ואת המבנה שבמרכזה וכן חדר אחד בשורת-החדרים המערבית. כמו-כן מדדנו את הבניין מחדש והכינונו אותו לחפירה בעונה הבאה. לפי מצב-העניינים היום דומה, שיש יסוד להשערה שהועלתה בדין-וחשבון הסקר, היינו, שהבניין שימש קסרקטין. מכל-מקום, נתגלתה שיטה מעניינת של חלוקת יחידות-הדיור: לכל יחידה חצר מלבנית, הפונה אל החצר המרכזית. ליד כל חצר שני חדרים ריבועיים קטנים, הפונים אל צדו החיצוני של הבית. רוחבם של שני חדרים כאלה ביחד הוא 7 מ', בקירוב. בכל הבניין כ-9 יחידות מסוג זה, מלבד כמה חדרים מרווחים יותר, שאולי נועדו לשימוש כללי.

סידור דומה מאוד נתגלה בפאתו הצפונית של מכלול-השירותים של הארמון המערבי (וראה להלן), וייתכן, כי גם שם נועד למגורי יחידת-משמר. לעומת זה הביאה חפירת החצר והמבנה שבמרכזה לתוצאות מפתיעות, המפריכות לחלוטין את ההשערות הקודמות. נתברר, שהמבנה שבמרכזו החצר, המכיל, למעשה, שלושה תאים עלובים ובלתי-ריגולאריים, אינו אלא מבנה ביזאנטי. בחדרים נמצאו הרבה תאים ופתחים, שספיהם עשויים פלחי-חוליות בשימוש משני — תופעה אופיינית למבנים הביזאנטיים במצדה. מעניינת במיוחד היא חלוקת החדר המערבי, החצוי, למעשה, על-ידי קיר,

חפירות מצדה

העובר מצפון לדרום. בשני קצות הקיר פתחים רחבים, שדרכם נכנסים אל החלק הפנימי, שבו נתגלו שתי גומחות. בתחתית הגומחה הדרומית נמצא גר-ברונזה מפואר. חרסים ביזאנטיים וסגנון הבניין — כמו, למשל, רצפות עשויות סיד כתות — מעידים בבירור, כי אמנם נבנה המבנה בתקופה הביזאנטית. שמא שימש מעין קאפלה? מעל לעייה-המפולת המכסים כמה מחדרי המבנה ניתן להבחין בתוספות ובתיקונים, שאף הם ביזאנטיים. השלמת החפירה בעונה הבאה עשויה לנסוך אור על תפקידו של מבנה מעניין זה.